

Τα επώνυμά μας και οι ιστορίες τους

Πολιτισμός / Γλωσσολογία

Ηρακλής Ψάλτης, φιλόλογος

[Προηγούμενη δημοσίευση: <https://www.pemptousia.gr/?p=181226>]

Ε

Εμφιετζόγλου- Από το τουρκ. emfiye = το ταμπάκο, καπνός. Εμφιετζής = ο παραγωγός καπνού.

Ευταξίας- Από το μεσν. ευταξίας, εκκλησιαστικό αξίωμα, ο υπεύθυνος για την τήρηση της ευταξίας την ώρα της θ. λειτουργίας.

Ζ

Ζαίμης- κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, ο ιδιοκτήτης ή επικαρπωτής γαιών που είχε την υποχρέωση, σε περίοδο πολέμου, να δίνει στο σουλτάνο ορισμένο

αριθμό ιππέων, τουρκ. Zaîm.

Ζαμπέτας- Μητρων. επώνυμο σχετικό με το βαφτ. Ζαμπέτα, γυναικείο όνομα που διαδόθηκε στην Ελλάδα μετά τη Βενετοκρατία/ Φραγκοκρατία, ιταλ. Elisabetta, ελλην. Ελισάβετ, εβρ. Elisheva, που σημαίνει «όρκος Θεού».

Ζιώγας- Από την παραλλαγή του ονόματος Γεώργιος στη βόρεια Ελλάδα, χρησιμοποιούμενο και από βλαχόφωνους. Παρόμοιες παραλλαγές: Τζιώγας, Τζόγγας, Ζόγκας.

Ζορμπάς- Από το αραβ.τουρκ. zorba, ο ταραξίας, αντάρτης.

Θ

Θέμελης- Από το βαφτ. Θέμελης, και αυτό με τη σειρά του από το ουσ. θεμέλιο.

Ι

Ιντζές- Από το τουρκ. ince, λεπτός, φίνος, πονηρός.

Κ

Καβάφης- Από το τουρκ. kavaf, τσαγκάρης.

Καζάζης - Μεταξουργός, μεταξοπώλης, <τουρκ. Kazaz.

Καίρης- Από το τουρκ. *kaır*, βάθος, σύρτη, στην Κρήτη ο φυλάργυρος.

Κακαβάς/Κακκαβάς- Από το δημωδ. *κακκάβι*, είδος χάλκινου αγγείου, αλλιώς λεβέτι. < αρχ. ουσ. *κακκάβιον*. *Κακκαβάς*, ο κατασκευαστής των συγκεκριμένων αγγείων.

Καλαφάτης -τεχνίτης ειδικός στο *καλαφάτισμα** πλοίου, από το μεσν. *καλαφάτης*, πιθ. < ουστλατ. **calefa(c)tor* *καλαφατίζω*. (Ναυτ.) βουλώνω με στουπί και πίσσα τις χαραμάδες πλοίου, επισκευάζω πλοίο. Ως επώνυμο ήδη από τον 14ο αιώνα, καθώς αναφέρεται κάποιος Γεώργιος Καλαφάτης το 1336 στην Απάμεια. Γνωστός με αυτό το επώνυμο και ο αυτοκράτορας Μιχαήλ Ε΄ ο Καλαφάτης.

Καλιγάς ή Καλλικάς/Καλιγάρης.-πεταλωτής, < ουσ. *καλίγι(ο)ν* + κατάλ. -άς ή < ουσ. *καλιγάριος*. Ως επώνυμο ήδη από τον 13ο-14ο αιώνα, καθώς αναφέρονται: ένας Θεόδωρος Καλιγάς στη Χαλκιδική, ένας Καλιγόπουλος το 1259 στη Σμύρνη, ένας Θεόδωρος Καλιγόπουλος το 1301 στις Σέρρες, ένας Θεόδωρος Καλιγάρης το 1264 στην Τραπεζούντα, κ.ά.

Καλλέργης- Από το μεσν. *καλλίεργος*, «ο καλώς ειργασμένος». Γνωστή βυζαντινή οικογένεια, κλάδος της οποίας εγκαταστάθηκε στην Κρήτη όπου και επιβιώνει μέχρι σήμερα. Ως επώνυμο ήδη από την παλαιολόγια εποχή, αν και σίγουρα παλαιότερα, καθώς αναφέρονται: ένας Καλλιέργης το 1321 στη Θεσσαλονίκη γεννημένος στη Φιλαδέλφεια, ένας Αλέξανδρος Καλλιέργης το 1322 επίσκοπος Μυλοποτάμου στην Κρήτη, κ.ά.

Καλογρίτσας- Από την κεφαλλ. ιδιωμ. λέξη *καλογρίτσα*, μικρό μαύρο κυάμιο, ή μητρωνυμικό από το επίθ. *καλογρίτσα*, υποκορ. του *καλόγρια*, μπορεί να χρησιμοποιούταν μεταφορικά για θρησκευόμενες γυναίκες, και όχι απαραίτητα για κυριολεκτικά μοναχές.

Καμπάς- Ο κατασκευαστής *γαμπών/καπών* (κάπα ή καπάς), πανωφόρι από χοντρό μάλλινο ύφασμα. < βεν. *gaben*. {ΜΣΚ} ή **Καμπάς**- Από το τουρκ. *kaba*, ο χοντρός, άξεστος.

Κανάκης-από τη λέξη κανάκια, χάδια.< <αρχ. ουσ. καναχή. Η λέξη χρησιμοποιούταν και ως βαφτιστικό. Ως επώνυμο το συναντάμε το 1264 στη Κεφαλονιά, το 1338 στο χωριό Ψαλιδόφουρνα Χαλκιδικής, καθώς αναφέρεται κάτοικος ονομαζόμενος Μανουήλ Κανάκης, το 1355 κάποιος Νικόλαος Κανάκης στη Λήμνο,κ.α.

Καραγάτσης- Από το ν.ε. καραγάτσι=η φτελιά (είδος δέντρου)<τουρκ. Karaağaç.

Καραγκούνης- καραγκούνης, «ο κάτοικος της πεδινής Θεσσαλίας που ασχολείται με τη γεωργία σε αντίθεση με τους Σαρακατσάνους και τους Βλάχους/ και μεταφ. ο φτωχός αγροίκος. Ίσως από το τουρκ. Kara+güna «μαυρή κάπα». Οι Καραγκούνηδες της Θεσσαλίας δεν πρέπει να συγχέονται με τους Καραγκούνηδες-Αρβανιτόβλαχους της Αιτωλοακαρνανίας.

Καραμανλής (Καραμάνης) -Από το τουρκ. karaman, ο μαυριδερός, ή ο καταγόμενος από την Καραμανία. Παρόμοια μη πατριδωνυμική χρήση του παραγωγικού επιθήματος *-li(λής)* μπορούμε να τη συναντήσουμε στα νεοελληνικά λεξιλογικά δάνεια από την τουρκική μερακλής, μπελαλής, παραλής (παράς-λεφτά), σεβνταλής κτλ. Φυσικά η περίπτωση να σχετίζεται το επώνυμο με την περιοχή της Τουρκίας Karaman δεν είναι καθόλου απίθανη, απλώς δεν μπορούμε να είμαστε σίγουροι σε κάθε περίπτωση πως χρησιμοποιείται το παραγωγικό επίθημα *-λής* (τουρκ).

Καρατζάς- Από το τουρκ. karaca, μελαχρινός.

Καραντινός - Επώνυμο που ανήκει στα εθνικά και εμφανίζεται ήδη από τα βυζαντινά χρόνια. Τπνμ. Κάρανδα,τα στην περιοχή της Καρίας της Μικράς Ασίας. Ως επώνυμο ήδη από την Παλαιολόγεια εποχή, Καραντηνός Δοσίθεος, Θεσσαλονίκη, 1385.

Καρελιάς- Ο κατασκευαστής καρελιών (καρέλια,τα), όπως λέγονται στην Ήπειρο τα καρούλια «ο τροχίσκος της τροχαλίας ή και ολόκληρη η συσκευή, το καρούλι».

Καρέλι< καρούλι< λατ. carrulus.

Καρτάλης- Από το τουρκ. kartal, αετός.

Κασσαβέτης- Από το τουρκ. kasavet, λυπημένος, ανήσυχος.

Κατσανέβας- Από το δημωδ. κατσανέβας, ο φορτοεκφορτωτής, χαμάλης

Καφαντάρης- Από το τουρκ.περσ. kafandar, σύντροφος, επιστήθιος φίλος.

Καψής- Ίσως σχετικό με το μsn. κάψα, κάμψα, η κίστη, θήκη.

Κελεσίδης-Από το τουρκ. keles-ο κασιδιάρης.

Κεντέρης- Σχετικό με το τουρκ. keder, λύπη.

Κόκκαλης- Από το ν.ε. ους. κόκαλο, ή το μεγενθ. κόκαλος<αρχ.κόκκαλος, και την καταλ. -ης.

Κόκκας/Κίκιζας- Από το αρβαν. kokje/κόκα, το κεφάλι.

Κοτζιάς- Από το τουρκ. koca, μεγάλος, πβ. κοτζάμ. {Σ

[Συνεχίζεται]

<http://bit.ly/2CKdBn7>